СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XL Ч. 233. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 6 жовтня 1932. VOL. XL. No. 233. Jersey City, N. J., Thursday, October 6, 1932. THREE CENTS.

ВЖЕ Є ОСНОВИ ДО ПОЛІПШЕННЯ, КАЖЕ ГУВЕР.

100,000 ЛЮДЕЙ ВИТАЛИ ПРЕЗИДЕНТА З ПРИЇЗДОМ ДО ДЕ МОЙН.

ДЕ МОЙН. — Президент Гувер уже розпочав свою виборчу кампанію, зачинаючи її від свого родинного стейту. Тут він виріс і тут, як сам каже, переживав колись часи депресії, коли то на Різдво не було за що купити забавок дітям, бо кождий защаджений цент ішов на сплачування заморгеджованих фарм. Звідси розпочав тепер президент вияснити теперішнє положення краю і те, що зроблено в часі його адміністрації, щоби не допустити до цілковитої катастрофи.

Президент Гувер предложив фармерську програму, яка складається з 12 точок, заявившися за високі охоронні цла. Він теж зазначив, що радо возьме під увагу такі предложення чужинецьких держав у справі сплати воєнних довгів, які замісць грошей предложать можливости побільшення американського ринку збуту.

Президент признався, що минулої зими прийшло вже було до того, що секретар скарбу заявив, що нема іншого виходу, як відступити Злученим Державам від золотої стопи. І треба було великої холоднокровности й розваги, говорив президент, щоби не допустити до цього, та вдержати вартість американських грошей і бондів. Бо якби так державна скарбниця раз приступила до друкування паперових нот як способу покриття недоборів, то тому не було би кінця і держава опинилась6 перед цілковитим фінансовим крахом.

Те все оминено. Зрівноважено буджет і покладено здорові основи під дальшу господарку. Першу фазу великої боротьби з депресією уже виграно. І хоч фармери, казав президент, далі знаходяться у розпучливім положенню, то всеж таки вартість їх майна збільшилася в останніх часах на який біліон долярів.

Промови президента слухали яких 100,000 слухачів. В самім місті привитали його коло 100,000 людей. Републиканські аранжери кампанії не надіялися такого сердечного приняття.

МЕКСИКО ДЕПОРТУЄ АРХИЕПИСКОПА.

МЕКСИКО СІТИ. — У вівторок рано, коло 5 години, арештовано на приказ міністерства внутрішніх справ архиепископа Леопольда Руіза Фльореса, апостольського делеґата. Архиепископови наказано негайно зібратись і покинути Мексико як „погубному чужинцеви". Його вивезено літаком поза границі Мексика.

Сталося це у звязку з папською енциклікою, якою заатаковано мексиканський уряд за переслідування католицької церкви.

Архиепископ Фльорес є уроженцем Мексика, але його вважають за чужинця, бо він заявив, що є підданим папи, а папу вважають володарем чужинецької держави.

Багато послів зложили ранком візиту президентови держави, ґратулюючи йому зприводу його виступу проти папської енцикліки.

ОБЖАЛОВАНО БРАТІВ ІНЗОЛІВ.

ШИКАҐО. — Лава присяжних суддів обжалувала Семюела Інзола і його брата Мартина в крадіжи і спроневіренню $514,942.74, які вони витягнули з компаній для покриття марджіну при біржевих спекуляціях.

Браття Інзоли стояли на чолі компаній, яких капітали доходили до величезної суми двох міліярдів долярів. Оті компанії опинилися тепер в руках ресівера.

СМИТ І РУЗВЕЛТ ЗІЙШЛИСЯ РАЗОМ.

ОЛБАНІ. — Два ґовернори і кандидати на президента держави, один теперішній, а другий бувший, один Френклин Рузвелт, а другий Ал Смит, усміхнулися до себе й подали собі руки в Олбані, на демократичній стейтовій конвенції, коли обидвом треба було докладати труду, щоби переперти вибір полковника Лімена на демократичного кандидата на ґовернора нюйорського стейту.

Смит і Рузвелт були довгі літа сердечними приятелями, але не говорили до себе від шикаґовської конвенції, коли Рузвелта іменовано кандитатом на президента.

ДОБРИЙ ВОЯК І АДВОКАТ КАНДИДАТОМ НА ҐОВЕРНОРА.

БОФАЛО. — Републиканську номінацію полковника Вилієма Доневена на ґовернора нюйорського стейту приняли американські ветерани з великим одушевленням, справивши полковникови велику овацію. Кажуть, що він був підчас війни одним з навідважніших вояків, якого називали в армії „Вайлд Бил". Доневен відомий теж з того, що є добрим адвокатом і спортовцем.

ПРОТИ БОНУСА.

НЮ ЙОРК. — Розпочато кампанію зеднання 10,000,000 членів в одну орґанізацію, яка є проти негайної виплати ветеранського бонуса в готівці.

НАПАДАЮТЬ НА СТИМСОНА.

З японського міністерства війни заявлено гостру критику на промову американського секретаря стейту, Стимсона, яку він виголосив останнього тижня в Филаделфії. Японці називають його промову провокаційною й направленою проти Японії, особливо в тій частині, де він говорив, що президент Гувер добився того, що ніхто не буде признавати тепер набуття нових територій зброєю.

РОСТУТЬ УЖЕ ТРЕТІ ЗУБИ.

На канадійських озерах пливає тягаровий корабель „Сорелдок". Недавно цей корабель приплив до Монтреалу. З нього висів один моряк, на імя Гері Борнс, зайшов до ресторану і бажав смачно попоїсти, та ба! хрупнув раз і скривився. Коли його запитали, чому він так скривився, як середа на пятницю, признався, що йому починають знову зуби рости. „Кілько вам літ?" — спитали його цікаві. „Сорок і два", відповів моряк. З дальшої розмови показалося, що коли Борнс повиривав свої другі зуби, місяць пізніше почали показуватися на верх треті зуби. Дотепер показалися 9 зубів. Зуби йому ріжуться тепер, отже не може добре їсти.

ЗАБУДЬКОВАТИЙ ОРЕЛ.

На однім острові близько Осльо, столиці Норвеґії, бавилося самітне 4-літнє дівчатко. Надлетів гірський орел і вхопив його в свої кігті. Змучився, отже спустився на прискалок гори, на якім мав своє гніздо. Дівчину лишив, а самий десь відлетів і довгий час не вертався. Мабуть і на орлів находить час від часу забудьковатість. От задумався про свою стару, чи щось подібне, і забув про дівчину... Кілька годин пізніше пошукуючі люди її відшукали. Дівчинці нічого не бракувало. Мала тільки два-три ґудзки на голові.

ПОВІСИВСЯ В СПАЛЬНІ ЗРАДЛИВОЇ НАРЕЧЕНОЇ.

В Пелуне, в Польщі, Анеля Франек зрадила свого Антека Плюскву і стала під вінець з іншим хлопцем. Антек пімстився на ній у той спосіб, що повісився в спальні зрадливої нареченої.

СВЯЩЕНИК ЧИТАЄ ПАЛЬЦЯМИ.

Англійський священик Дж. Л. Совден, що обслугує церкву в Фрекенгем, в окрузі Суфолк, читає церковні книги й проповіди своїми пальцями, бо сліпий. Хоч він сліпий уже з уродження, то навчився письма й покінчив священичі науки у славнім університеті Кембрідж.

РАЗ СОБІ КЕРМА!

Недавно направляли в Анґлії керму корабля „Беренгарія". Треба було її завести до міста Дарлинґтон, а що довжина керми сягає 75 стіп, то вжито для перевозу найбільше на світі тягарове авто. Це авто має 14 коліс, а кермує ним двох людей. Один сидить на переді авта, другий ззаду, а порозуміваються між собою телефонічно.

КАТОЛИЦЬКИЙ СВЯЩЕНИК УМЕР У ЗАХИСТІ ДЛЯ СТАРЦІВ.

У захисті для старців на Ст. Боніфес коло Вінніпеґу помер 31. серпня старенький греко-католицький священик, Е. Андрухович. Життя небіщика було досить бурливе. Він належав до перших греко-католицьких священиків, що приїхали до Злучених Держав Америки, і як такий міг неодно цікаве оповісти з життя перших еміґрантів. Вернувшись до Галичини, не міг уже там спокійно всидіти і на старість поїхав ще раз за океан, цим разом уже до Канади. Тут мала його нагоду пізнати майже кожда греко-католицька громада. Останніми часами ніщо його так не лякало, як те, що може прийдеться йому життя скінчити в захисті для старців, та від своєї долі не втік. Похорон відбувся в пятницю, 2 вересня. Епископ і численні священики робили йому параду, але все те не затирало поганого враження, що тіж самі люди допустили до того, що їх товариш по званню скінчив життя в захисті для старців.

КАЖУТЬ, ЩО МОЖНА ЗАПЕВНИТИ ПОЛ ДИТИНИ.

На міжнароднім Ґенетичнім Конґресі в Ітака, Н. Й., говорив д-р Яков Сандерс з Ротердаму, Голяндія, що є спосіб запевнення полу дитини. Проби, каже він, вдалися в 77 випадках на 78. Коли мати хоче дівчини, вона повинна вживати молочної кислоти (lactic acid), а коли хоче хлопця, то має вживати бікарбонату соди.

СТАРИЙ ЧОЛОВІК ЗГИНУВ ПРИ ЗУДАРІ АВТОМОБІЛІВ.

При зударі двох автомобілів 3 милі від Шандро, Алта., умер у неділю, 28. серпня, 72-літній Василь Малайко. Оба автомобілі верталися з храму в Шандро. Син Малайка їхав автомобілем, у якім крім його батька було ще сім пасажирів. Автомобіль, котрим їхав Юрій Шулько, вдарив Малайків автомобіль так, що цей два рази перевернувся і притиснув старого батька. Він умер від поранення черепа та потрясення. Іншим пасажирам не сталося нічого. Коронер д-р В. Ґорецький видав оречення, яким не приписав нікому провини.

МАЛПО-ПОДІБНА ДІВЧИНА.

Голяндський професор Бернелот Моенс оголосив, що в лісах недалеко міста Ніци знайдено малпо-подібну дівчину. Вона має лице та руки без заросту, як і інші люди, а решта тіла покрита густим волоссям. Учений професор каже, що це не виродок, але залишок малпо-подібних людей, які колись жили перед появою теперішніх людей.

ДРУКАРСЬКЕ ЧОРНИЛО ЯК ПАЛИВО.

Корабельна Компанія Кунард недавно оголосила про винахід нового палива для кораблів. На кораблі „Скитія", який недавно приїхав до Америки, палено в однім кітлі таким матеріялом, з якого складається друкарське чорнило, а саме мішаниною з нафти й меленого вугля. Така мішанина і дешевша від самої нафти і займає менше місця на кораблі, ніж вугля.

ЗБІЛЬШЕННЯ УТРИМАННЯ КОМІСАРЧУКАМ.

Досі в радянській Росії існувало правило, що комісарі, які знаходяться на ріжних відповідальних становищах, як члени комуністичної партії, не могли отримувати за свою працю місячної платні більшої від 150 долярів, побіч інщих державних та бічних доходів. Тепер цей декрет скасовано й комісарі комуністи будуть отримувати значно більші платні.

Наприклад, комісарі фабрик будуть отримувати 800 рублів місячно, побіч ріжних видач натурою, як мешкання, опал, освітлення, харчі та по дешевій ціні одежу itп. Для деяких комісарів, членів комуністичної партії, платню піднесено ще вище.

АЗІЙСЬКИЙ ФАНАТИЗМ.

В Токіо, в Японії, прийшов до одної зі святинь молодий Японець, приклякнув перед вівтарем богині, що опікується вояками й моряками, витягнув ніж, відрізав собі малий палець лівої руки і поклав перед вівтарем у коверті, на якій було написано: „Жертва духам героїв". Японський поліцай, котрий бачив цю подію, придержав молодого Японця і завів його на поліційну стацію. Тут цей „побожний" пояснив свій учинок так: Підчас недавньої війни з Китайцями він був покликаний до війська, але прибув під Шанґгай уже тоді, як воєнні операції скінчилися. Прийшлося йому вертатись до Японії без битви і без ран. Щоби змити цю ганьбу, він жертвував богині палець.

ЦИГАНСЬКА ВИНАХІДЛИВІСТЬ.

У Лондоні мешкає Енакій Опря. Він жиє з жебрання. Вбереться в старий жовнірський однострій, начіпить усяких воєнних відзнак на груди, стане собі на людному місці, простягає руку по милостиню й ховає гроші. А жебрати заборонено. За це беруть на поліцію. На людних місцях прохожі відбороняють від аґента жебрака. Аґент мусить слідити і йти за жебраком, доки не приловить його за містом. Але диво, що ніколи в Енакія Опрі не було ніде ніяких грошей, коли його приводили на поліцію. Були приневолені пускати його, бо мусіли повірити, що Енакій не жебрав, а так собі, старий, припочивав. А всі знали, що Опря жебрає. Молодий аґент захотів конче підглянути, де Опря прятає гроші. Для Опрі був добрий день. Нажебрав досить і пустився додому. За ним аґент слідком, спостерігаючи кождий рух. Як вийшли на малолюдну вулицю, аґент приступив до Енакія й каже йому йти до поліції. Опря йде наперед, аґент за ним пильно слідкуючи. Опрю напав катар і все втирає собі носа хустиною. На поліції аґент розбирає Опрю, шукає грошей. Нема! Вже і пускати хотів Опрю, аж бачить, Опря корчиться, кривиться, держиться за живіт. Сюди-туди — Опря в болях признався, що він, підносячи хустину до носа, кождий раз проликав дрібняки. Тому поліція ніколи не могла його приловити з грішми. Аж живіт зрадив...

СВЯТО МАЗЕПИ В СОКАЛІ.

СВЯТО ПЕРЕХОДИТЬ У ВЕЛИЧАВУ МАНІФЕСТАЦІЮ ОРҐАНІЗОВАНОСТИ.

ЛЬВІВ. — Дня 18 вересня відбулося в Сокалі величаве свято в память 300-літніх уродин гетьмана Івана Мазепи. Свято відбулося незвичайно величаво.

В святі взяли участь понад 15,000 учасників. Почалося воно молебнем на величезній площі над Бугом. У молебні брали участь 22 священиків. Підчас відправи виголошено патріотичну проповідь.

Друга частина свята складалася з привітів представників центральних установ, як українських політичних партій, жіночих орґанізацій, освітних, і інших. Велике враження робили продукції обєднаних читальняних хорів під батутою д-ра Чайківського. Реферат про Мазепу, як великого українського державника, виголосив редактор Паліїв.

Похід, до якого уставились учасники, мав маніфестаційний характер. Дефіляда, яку приймали гості й члени комітету, тревала півтори години. У поході взяли участь поверх 7,000 осіб. На чолі походу їхала кіннота в силі 1,200 їздців. Приґравали музики читалень.

Свято робило на учасників потрясаюче враження числом учасників, повагою й порядком. Гості давали за те признання повітовим орґанізаторам, д-рови Чайківському, д-рови Хомінському й послови Коханови.

АНҐЛІЯ ПРОПОНУЄ КОНФЕРЕНЦІЮ ДЛЯ НІМЕЦЬКОГО ДОМАГАННЯ.

ЖЕНЕВА. — Анґлія запропонувала державам конференцію для розглянення німецького домагання зрівнання Німеччини з державами щодо узброєння. В цій конференції мали би взяти участь великі держави. Америка мала би вислати свого обсерватора.

ЗАВОРУШЕННЯ БЕЗРОБІТНИХ У ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН. — В окрузі Стретфорд, прийшло нині до поважних заворушень. Зібралися там коло 3,000 осіб на демонстрацію безробітних. Підчас демонстрації хтось кинув фляшкою від молока в голову поліційного інспектора, але поцілив одного з провідників безробітних. Це викликало бійку з поліцією. Поліція остаточно розігнала демонстратів, але тоді вони вони почали бити в сусідстві шиби.

АНҐЛІЙСЬКА ПАРТІЯ ПРАЦІ ДОМАГАЄТЬСЯ ПЕРЕБРАННЯ БАНКУ НА ДЕРЖАВУ.

ЛЕСТЕР (Анґлія). — Конвенція анґлійської партії праці приняла в свою програму домагання перебрання Банку Анґлії на державу.

Резолюцію принято по рефераті Далтона, котрий був підсекретарем заграничних справ в останнім робітничім кабінеті. Референт представляв, що Банк Анґлії це сильна, але невідповідальна інституція, яка своєю фінансовою політикою робить велику шкоду анґлійському громадянству та буде її робити так довго, поки анґлійський нарід не перебере її на публичну власність.

Конференція станула за те, щоби партія праці поробила своїми політичними впливами реальні заходи для переведення ріжних соціялістичних реформ в Анґлії.

САМОГУБСТВО ПЕРСЬКОГО БАНКИРА.

ТЕГЕРАН (Персія). — Широкий відгук у господарських кругах краю знайшло самогубство управителя державного банку Персії, Отона Фоґеля. Перед самогубством він пробував утекти з Персії з італійським пашпортом і з большевицькою візою.

ПОДОРОЖНІ КЛОПОТИ ЕСПАНСЬКИХ ШЛЯХТИЧІВ.

КАДІС (Еспанія). — Еспанські шляхтичі, яких у числі 138 осіб еспанський уряд виправив на заслання в Африку, заховуються як звичайно шляхта на вигнанню: всі вони титулують себе старими титулами, але виказують повну нездібність помагати собі й іншим. Зате накидуються люто на уряд, коли через бурю не доставлено їм на час їжі, та на тих співтоваришів недолі, на яких за їх слова паде підозріння, що вони шпигуни уряду. Всі нарікають на невигоди подорожі.

РУМУНІЯ ЗНОВ МАЄ КЛОПОТИ ЗІ СВОЇМИ ПАНУЮЧИМИ.

ЛОНДОН. — Румунський князь Михайло дістав приказ вертатись до краю. Проти приказу, який вийшов від короля, виступила його мати, кажучи, що король відкликав сина до краю, бо хоче її переслідувати. Румунська амбасада робить тепер усі заходи, щоби здержати поширення в ґазетах усяких балачок про румунську пануючу родину. Нема дня, щоб амбасада не робила ґазетам якогось викиду або не давала якогось заперечення.

МОСКВА „ОБЖАЛОВУЄ" АМЕРИКУ.

МОСКВА. — Офіційна большевицька телеграфічна аґенція каже, що американський консуль у Харбіні, в Манджурії, помагає „білим Росіянам" шкодити большевикам, та що „білі" намагаються псувати гарні відносини між Японією і Росією.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Загравиці:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

РУЗВЕЛТ ПРО СУСПІЛЬНУ СПРАВЕДЛИВІСТЬ.

Ґубернатор Рузвелт, демократичний кандидат на становище президента Злучених Держав, виголосив радіом промову, яка викликує широкі коментарі газет. Говорив він про дуже вдячне, але й дуже трудне питання: про суспільну справедливість. Почав він з того, що є люди, які вважають говорення про цю справу зовсім зайвим, бо, на їх думку, самі суспільні умовини своїм свобідним розвоєм найкраще розвязують суспільні питання. Проти них стоять люди, які вважають, що людство повинно все стреміти до чогось нового, до чогось вищого, та що людство повинно для цього ідеалу працювати, ділати.

Далі Рузвелт доказував, що навіть ті, котрі є проти таких заходів, мусять погоджуватися з ріжними заходами, які суспільність уже поробила для поправи суспільних умовин. Він присвячує велику частину своєї промови на збивання закиду, що нібито такі заходи можна назвати радикалізмом, хоч він зробив би багато краще, якби замісць заперечувати, що він радикал, згори осудив збивання якогонебудь руху якоюнебудь визиванкою, що має викликати упередження.

Говорячи конкретніше про суспільну справедливість, Рузвелт звернувся до поділу доходів в Америці. Він доказував, що теперішній розподіл доходів шкідливий для громадянства, бо з одного боку збирає в руках кількоро людей величезну маєткову, а рівнобіжно з тим, і немаєткову, силу, а з другого боку великим масам не дає навіть стільки доходу, скільки потреба для належитого виконування праці.

Рузвелт закінчив свою промову закликом до справедливости. Яка саме має бути ця суспільна справедливість, він не сказав, говорячи, що це зробило би його промову політичною, а він політичної промови не хотів говорити, а тільки щось у роді проповіди. До певної міри він має рацію, що від проповіди не можна ждати конкретного пляну поправи суспільних умовин. Та цього ждати можна, й треба, від політичного діяча та від політичної партії, яка звичайно виразно представляє себе за організацію для поправи суспільних умовин. Коли Рузвелт, кандидат великої партії, виступає з закликом про потребу суспільної справедливости, то треба поглянути, що його партія робить для заведення цеї справедливости.

НА СХОДІ -- МИ.

(УП) На Сході — Ми — це заголовок твору нашого, може наймолодшого письменника, І. Черняви, що його видало видавництво „Стрибожич" у Львові. Це є новий тип української книжки, що нам його досі бракувало. Треба сподіватись, що цей твір буде початком нового типу української книжки, що буде мати претенсії на найбільшу почитність у нашому народі, як це діється також і у всіх інших народів світа.

Автор перекидається в недалеку і не зовсім неможливу будучину. Україна готовиться до війни з Москвою за Каспій. Інжинір Крукевич працює над винаходом газової ракети, що малаб знищити Москву. Війна вибухає. Українська армія нестримним походом йде вперед. Крукевич пускає свої підземні ракети. Москва валиться і приймає подиктовані їй Україною умови мира. Це є провідна ідея автора. Ідея, як бачимо, незла.

Всі наші критики поставились до того твору негативно. Мова недоладна, автор ще молодий гімназист, куди йому пхатись між старих, своєрідна неоформлена фільософія, погляди на жінок як в типічного гімназиста, тон книжки занадто проповідницький і підхід до справи євангельський, бо книжка має 12 розділів і т. п. Нашим завданням не є виправдувати автора, бо помилки фактично є і творови ще багато бракує, щоб він виконав те, чого хоче автор. Всежтаки треба признати, що талан, а головно розмахи в автора є. Що автор ще молодий, а взявсь до такої справи, це й добре.

В творі шириться кличі зневіри в братерство народів. Щож на ділі є то братерство народів, це кождий бачить на власній шкірі. Це є просте панування одного над другим. Доки наш нарід підлягає другому, дотй й мови не може бути про якесь братерство. Тому й рацію має автор, коли не вірить в братерство народів, а лише в силу в нього усосіблюється переповненими військом касарнями. Касарні творять красу країни і їх треба показувати чужинцеви. Також не без підстави. Чужинець сам найперще зверне увагу на касарні, як вони, будуть, а попри це помітить і іншу красу країни, бо в цьому побачить свій інтерес. Нині більше одушевляються красою Варшави та Москви, як України, бо тамті мають касарні, а Україна ні. Закидується авторови апотеозу війни. А чи спробували критики подати рецепту, як збудувати державу без війни? На жаль, ні!

На жаль, жаден критик не глянув на книжку з боку української дійсности, з її виховуючого боку, з боку її провідної ідеї. На це звернули увагу лише чужинці. Кому зі старших наших письменників прийшла в голову думка щось подібного написати? Тема, вибрана автором, для них чужа. Вона чужа їхній рабській психіці, що ще й сьогодні чує над собою важкий чужий батіг. Ідея ця їм занадто фантастична, щоб вони могли про неї лише думати, а не то щось написати. Бо що скажуть власть імущі? Такі ідеї досі чужі українському народови, бо хтось би й посмів подумати про знищення Москви, Варшави чи чого іншого? Шкода, скажуть, ріжних культурних надбань, що мають для людства вартість. А наші вартости шкодували? Їх нищив ворог огнем та мечем без довгої надуми. Ми цього не бачимо, а коли й бачимо, то стараємось такого вандала виправдати. Чи це не рабський спосіб думання?

Літературна вартість твору? Хібаж це для кождого читача не субєктивне поняття? Безперечно література кермується ріжними вимогами та законами і твір мусить їм відповідати, коли не хоче бути одноднівкою. Алеж ми бачимо нині, що світ читає більше книжок, яких літературна вартість дуже сумнівна, але які зате займаються тим, що нуртує серед мас. Візьмемо нпр. книжку Ремарка „На заході нічого нового". Критики не признавали її літературної вартости, а всетаки вона розійшлась у міліонах примірників і викликала більше зацікавлення ніж якийнебудь твір з літературною вартістю, нагороджений ріжними нагородами. Всякий цінить книжку після того, чи вона йому корисна й чи вона йому подобається. А таких читачів є 99%. До речі кажучи, книжка Ремарка має свою літературну вартість. А твір Черняви не так цікавий своїм способом написання, як самою темою.

Пригляньмось нинішньому поступови життя. Техніка поступає швидкими кроками вперед, що годі за нею слідкувати. Що ще вчера було неможливим, то сьогодні є дійсністю, а завтра стає буденщиною. Коли для старшого покоління телефон, радіо, літаки і т. п. є чимсь новим, чудесним, то для молодшого, а радше для наймолодшого є все це звичайним явищем і воно не годно собі уявити життя без тих річей. Нове покоління не знає тих часів, коли того всього ще не було. Всі ці річі є для молодих старими і тому молодь думає вже тепер дальше вперед. Для старшого покоління темпо нинішнього життя є занадто скоре, а для молодих воно є заповільне, бо вони старого повільного темпа не знають. Зате дуже трудно є викорінити в старших старі ідеї.

В старого покоління, коли воно було ще молоде, були лише початки національної свідомости, що з літами доходили до певного ступня розвою, а в молодих зате вже ця свідомість є вроджена. Чомуж нам до цієї вродженої свідомости не привити в молодь ще такого факту, що нпр. Закаспій є наш, чи що він конче потрібний для нашого національно-економічного життя? Коли в молоді вже в крові буде лежати, що Закаспій є наш, тоді в часі, боротьби за нього вона не піддасться жадним сумнівам, що воно так не є, або що ми робимо іншим кривду. Всякий сумнів є вже половиною програної. На нашу кривду ніхто не зважає. Так вихована людина буде мати все перед собою ціль боротьби, ціль життя, без пропаганди в цьому напрямі. Італійська молодь виховує в дусі величі Італії Мусоліні, а німецьку — Гітлер. Ми наочно бачимо, як ці дві нації зростають у силу. Хай нині хтось попробує сказати німецькому націоналістови, що відірвані від Німеччини области не є німецькі, то стрінеться лише зі згірдливою усмішкою, коли не чинною реакцією. А чи в Польщі інакше? Скажіть кому нині в Польщі, що Західня Україна не є польською, то яку одержите відповідь? Чому ми не маємо дійти до цього? Миж також державна нація.

Примінімо це все до нашого національного життя. Хто перед світовою війною думав серіозно про самостійність України, зглядно хто в цьому напрямі працював і в краю і за кордоном? Колиж хто і працював, то лише доривочно, оглядаючись все на задні колеса. Такі настрої автономістичного покрою панують ще й сьогодня серед старшого нашого суспільства, бо воно не зуміло ще пережувати всіх здобутків української революції. А революція принесла нам дуже багато. Ми переконались, що задушені мрії можуть стати дійсністю. Ми мали самостійність, а що ми її не вдержали, то цьому ніхто не винен, лише ми самі. Нинішна молодь вже не думає, що наша самостійність неможлива. Вона знає, що самостійність можлива і що це лише питання часу. Молодь жие підйомом революції і думає вперед. Все що для старших є чимсь новим, є для молоді самозрозумілим, хоч це досі не виконаним у дійсности. Коли ми нині не маємо самостійности, то будемо її мати напевно завтра. В це ніхто з молодих не сумнівається і ніхто з молодих не снує плянів якоїсь автономії, як засобу вічного поневолення України. Нині вже думає молодь над тим, як ту нашу державу розбудувати, як її закріпити та поставити так на ноги, щоб сусіди бачили її красу не в чужому освітленні, а у власному, та щоби бачили красу навіть у касарнях, повних українського війська. Це є на сьогодні фантазія в очах старих, та зате пляни на будуче в молодих.

А дійдемо ми до цього лише пропагуванням таких ідей, як оце в творі Черняви, лише пляновою працею. Хтонебудь зможе нам закинути імперіялізм. Де його нині нема? Якраз ці, що проти нього виступають, самі є найбільшими імперіялістами.

Наша стара сентиментальна література є гарна і корисна, але лише для людей з закінченим світоглядом, на яких вона не впливає. Вона була доброю для 19 віку реалізму, коли то ми щойно починали національно освідомлюватись. Чомуж наша молодь має виховуватись на тому самому? Чому нам здавати здобуті вже раз позиції та вертатись до старого? Ми не сміємо гальмувати ходу витвореної нами стихії, а дальше її розбудовувати. Не треба жахатись чогось нездійснимого, на нині фантастичного, бо завтра воно стане буденщиною. Що здобуло старше покоління, цього не потребує здобувати молодше та витрачати на це зайво енергію.

Тут лежить також розбіжність між старими й молодими, що про нього стільки писалося в пресі. Це є незаперечені факти і над ними перейти до порядку денного не дасться.

Лише такий тип книжки, як от Черняви „На Сході — Ми", є здібний дати молодому поколінню ту духову поживу, якої воно потребує, як це наказує дух часу і вага історичної хвилі. Розуміється, що матеріял мусить бути краще оброблений. Це відповідає також тенденціям та вимогам модерного українського націоналізму, що є одинокий в стані довести до здійснення того, чого ми всі, старші й молодші, бажаємо. Отже девізою молодого націоналістичного руху мусить бути заголовок книжки Черняви:

На Сході — МИ — Українці!

Погляньмо, що пише польська газета „Слово" з Вильна з 19 червня 1932 про книжку Черняви. „Книжка є криком за війною саме тоді, коли в усьому світі панує пацифістичний настрій, коли ведуться змагання, щоб мир запевнити світови на довгі літа. І якраз в цьому моменті Українці кричать за війну, а це тому, що мир диктувалось без них і понад них, а диктувалось їм. Це цікавий психологічний документ теперішньої епохи, якого ніхто з інших народів не має. Кидається в ній гасла, на сьогодня може абсурдні, але на далі?... Книжка заслугує на переклад, особливо польський. Чим дальше вона розійдеться поза границями, тим більше протестів викличе, але тим більше заставить людей призадуматись над тими всіми анормальностями, що нині в світі панують." Так пишуть про книжку Поляки. А наша критика?

ШТУЧНИЙ МУЖ.

(Народня казка).

(8)

Відки знаєш, що то князь і що він до нас їде? — спитав його бурґраф.

— Сам казав мені, — відповів Кагукало. — Його чура і кінь чури такі перетомлені далекою дорогою, що вже не годні були доїхати до замку. Лишилися на пасовиску. Князь взяв мене на помічника аж до того часу, коли його чура видихається.

Бурґраф пішов до панни і переповів їй всю новину. Панна дуже втішилася, бо вона князя ще в своїм життю не бачила і дуже була цікава, як то такий князь виглядає.

На подвіря віхав лицар, цілий у залізі. Вся челядь вибігла дивитися на ту невидальщину. Кагукало дожидав лицаря на подвірю з лавкою і з низьким стільчиком. При помочи лавки, стільчика і Кагукала лицар зліз з коня. Ведений з одного боку бурґрафом, з другого Кагукалом, лицар пішов до замкової салі, де його дожидала панна, пані замку. Лицар зупинився на середині салі. Панна ждала, цікава на його промову. Та він мовчав. Замісць нього, промовив Кагукало;

— Він зараз забалакає. Він вже дав мені ключ і я його накручу.

Кагукало вийняв зза пазухи щось, гей би ключ, вклав у якусь щілину між двома частинами панциря і став крутити. Панцир заскреготав, начеб накручувані колісцята терло щось.

— Колісцята не намащені, тай тому скрегоче так — пояснив Кагукало.

— У мене є олива, — сказала панна. — Принесіть і намастіть.

— Вже не треба! — відповів Кагукало. — Я вже накрутив.

— Будьтоби накрутивши, Кагукало сховав цвяк назад за пазуху. Крізь дірки в залізнім наличнику шолому залунав сильний, та мягкий дзвінкий голос:

— Я, князь Стефан Качор Качоровський, гербу бляха. Мій край далеко відси. І не кажу, який то край, бо ніхто з вас не чував про нього. Я в дорозі до святої землі. Богато дороги вже за мною, ще більше перед мною. Мій чура, перетомлений довгою мандрівкою, занедужав. Мушу задержатися тут на те, щоби він прийшов до сил. Я тебе, славна Гальшко прошу, позволь мені переночувати в твоїм замку. Буду щасливий, як зможу скрізь по світі чванитися, що я ночував під дахом панни, про яку цілий світ каже, що то не лиш найкраща, а й найрозумніша дівчина між дівчатами.

Коли замовк, Гальшка відповіла:

— Я вам дуже вдячна, княже, за те, що ви не оминули мого замку. Моїм обовязком є приняти кождого достойного гостя, не то паломника до святої землі. Покажуть вам світлицю, яку даю вам на нічліг.

— Як вже позволите мені ночувати в світлици вашого замку, то позвольте також ночувати зі мною Кагукалі, котрий заступає мого недужого джуру. Я мушу його мати з собою, бо щоби я їв, або щоби я ляг спати, хтось мусить накрутити мене.

Панні аж очи заіскрилися з радости, що нарешті має перед собою штучного чоловіка, цілого з заліза. Тепер вона вже чула, як такий штучний чоловік говорить. Ще хотіла бачити, як він їсть. Вона промовила:

— Ідіть до вашої світлиці і відпічніть, бо й ви може втомлені дорогою. Та не довго там будете сидіти, бо за хвилю буде вечера і я покличу вас до столу.

— Гожа і розкішна дівице! — промовив лицар. — Хотів би я сидіти при твоїм столі і впитися — не твоїм вином, а поглядом твоїх прегарних і безконечно розумних очей. Та мені, паломникови до святої землі, се строго заборонене. Аж до мого повороту мені не вільно сидіти коло гарних дівчат; їсти вільно мені лише пісний хліб, пити чисту воду. Вибач, що до твого столу не допустить мене мій обовязок. Як буду вертатися, то знов поступлю до тебе. Тоді сяду при твоїм столі. Сяду коло тебе. Буду їсти й пити. Як тоді ти ще будеш вільна, то... Ще пора про се думати! Тепер, будь ласка, ту вечеру, яку ти зладила би для мене, прикажи занести для Кагукала до тої світлиці, де він буде ночувати зі мною. Для мене пришліть тільки хліб і воду... Чи вже можу йти?

— Я дуже радо ще побалакала би з вами. Колиж ви вже змордовані дорогою, то ідіть за моїм бурґрафом. Він покаже вам вашу світлицю.

Бурґраф, похитуючи головою, завів гостей до їх спальні і відійшов. На брамі поставив варту і приказав їй нікого чужого до замку не впускати і з замку не випускати, хочби то був той в залізо закований князь. Бурґраф очевидно не вірив, що то штучний чоловік. Він тільки ще не знав: жарт се, чи обман. Хтось, знаючи, яка то та пані замку, хоче зажартувати собі. Та не було виключене й те, що її божевілля хоче використати якийсь бандит.

Коли оба пастухи увійшли в свою спальню і Кагукало замкнув двері на ключ, Стефан забалакав:

— Боржій поможіть мені розздягтися, бо я вже не годен видержати! Такий панцир, то страшний тягар і гнете. Я не годен зрозуміти, як у тім залізі лицарі могли робити далекі походи, ще й битися. Живо, живо! Поможіть роздягнутися, бо впаду.

— Колиж бо принесуть нам вечеру. Слуга побачить тебе без панциря. Сядь. То не так тяжко буде.

Стефан сів і йому стало лекше. По хвили справді принесли вечеру. Для князя, паломника до святої землі лише хліб і воду. Коли служба відійшла, Кагукало знов замкнув двері на ключ. Поміг Стефанови роздягнутися і обаєялися до вечері. Поділилися вечерою, принесеною для чури і полягали спати.

На другий день Стефан надів панцир і знов зголосився на авдієнцію до панни. Стоячого перед панною Кагукало накрутив і лицар промовив:

— Ясна панно! Вчера я не пробрехався, кажучи, що їду до святої землі, хоч не Палестина була мені метою. Для мене святою є та земля, по котрій ступають твої стопи. Вчера я не пояснив тобі сего і ти мабуть зле зрозуміла мене, бо я ще не знав, чи всі слухи, які про тебе між людьми ходять, є правдиві. Що ти дівиця найкраща між дівчатами, я побачив, лиш глянувши на тебе. Та я не відразу міг допевнитися, що ти справді також найрозумніша між розумними. Аж коли я вислухав тебе, і лежачи в ночи на ліжку, обміркував твої розумні слова, я додумався до того, що то не Соломон був наймудріший між людьми.

Дівчина приняла ті слова з блаженною усмішкою. Лицар говорив дальше:

— Дівице Гальшко! Хочу оженитися. Не богата жінка потрібна мені, а розумна. Оженюся з тобою, як ти контрактом забовяжешся накручувати мене до кождої роботи, себто до виконування всіх обовязків пана замку і всіх обовязків вірного мужа. Очевидно, ти накручувала би мене не власноручно, бо ти велика пані і до всякої роботи маєш службу. Ти накручувала би мене руками мого чури. Ти також мусіла би в контракті підписати зобовязання згодитися на безпровоклий розвід, як би нам коли вродилася тільки одна дитина, не потрібні близнюки.

Дівчина думаила добру хвилю. Нарешті сказала:

— Вийду за тебе, як і ти письменним контрактом зговдишся на розвід, коли би показалося, що наші діти не будуть трояки і як вони не будуть штучні.

— Підпишу такий контракт, — сказав лицар.

Ледви вимовив ті слова, дівчина метнулася до нього, обіймила його за шию і стала цілувати залізні уста шолома. Коли віцілувала, промовила з докором:

— Ти мої цілунки приймаєш такими зимними устами? І не поцілуєш мене?

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

З ЖИТТЄВИМИ ЗЛИДНЯМИ ТРЕБА БОРОТИСЯ.

Каже наша приповідка: „Викинь одно лихо з хати — десять лізе до хати" Це дійсно правда. Ще одного лиха чоловік не позбувся, а вже інші сідають йому на карк. Так воно вже є на світі, що людина майже від дитинства й до гробової дошки мусить своє лихо все поборювати.

Та не тільки поодинока людина змушена боротися зі своїми злиднями, але й народи та нації мусять боротися з ними. Родичі вчать своїх дітей, як стерегтися всякого лиха і як з ним боротися, щоб його перемогти. Нації знову вчить їх інтелігенція. Щасливі родичі, коли вони мають дітей слухняних, чесних і працьовитих, бо тоді й господарка їх краще розвивається; значить: богатіє. Щаслива та інтелігенція, котру нарід слухає та йде за її вказівками. Військо вчать офіцири, як зброєю володіти, як себе ліпше хоронити від ворога та як його сильніше бити. Інтелігенція вчить нарід не так багнетами й кулями перемагати свого ворога, як вчить його бити своїм власним розумом, відпираючи ріжні ворожі напади, вчить боротьєя проти всякого визиску. Інтелігенція дає народови просвіту, вчить, як не дати себе іншим ворожим народам поневолювати й визискувати.

Дійсно, не тільки зброєю можна побити ворога, але ще певнише це можна осягнути розумом.

Ми були свідками подій підчас світової війни, котра не закінчилася побідою зброї, а закінчилася проголошенням чотирнацятьох точок нашого президента Вилсона. Тих чотирнацять розумних точок закінчили світову різню народів. Булиб вийшли ті точки на добро всьому людству, колиб лицеміри-політики були їх не перефабрикували у Верзаю на .свій лад.

Щасливі родичі, коли вони мають дітей у школах, де діти гарно вчаться. Рано — батько будить синів до школи, а мати — дочок. Коли вони слухають батьків, то є порядок і вся робота на час зроблена. Учать родичі своїх дітей ріжної роботи в господарці, щоб уміли, як колись вийдуть у люди, самі гарно господарити. Тішуться родичі, коли їх діти вчаться робити всяку роботу справно, як то кажуть, уміло. Таксамо інтеліґенція кличе своїх дітей, свій нарід до праці й будить його до роботи, до кращої праці на ріднім полі. Інтеліґенція тішиться, таксамо, як і батьки, коли нарід виконує роботу хоч і не зівсім добре, але ревно, бо хто робить ревно, той колись привчиться робити добре, маючи охоту до праці.

Коли ми читаємо наші краєві й тутешні книжки й часописи, то знаходимо в них гарні оповідання й вірші наших чорноробів, як молодших так і старших. Інтеліґенція кличе й будить усіх до праці, бо вона знає, що дорогоцінні скарби дуже часто заховані в глибинах сірої народньої маси. Тому й тут в Америці тепер кличуть і заохочують навіть наших дітей, щоб вони писали замітки, статті, вірші й оповідання до часописів, щоб тим виробляти свій талан. Ліпші представники нашої інтеліґенції навіть самі щиро помагають таким, котрі до них дописують, щоб тим додати дописувачам більшої охоти та замилування до писання.

Кожда людина приходить на світ з якимось таланом та має замилування до якогось фаху. Один має дар до співу, другий до музики, третій до чогось іншого. Треба лише виявити свої здібности й уперто та багато працювати над їх розвитком, бо нічого легко не дається. Праця мозольна лежить в основі кождого успіху в життю.

Тут я хочу згадати окремо про наші ґазети. Редактори дуже тішаться, коли до них приходять ріжні дописи від читачів, бо часом з декого з тих дописувачів може виробитися поважна публіцистична або літературна сила, а це велика користь для нації. Тому редактори так терпеливо й уважно роблять марудну, часами й тяжку працю у виправлюванню наших дописів. Слушно сказав один редактор „Свободи" на однім зібранню: „Хочете зробити часопис більше цікавим, більше популярним, хочете охопити всі сторони нашого життя в Америці? Дописуйте з кождої сторони до нас і подавайте цікаві вісти. Тоді часопис буде таким, якого ви собі бажаєте, бо люди в редакції всього, що діється навкруги, не можуть знати, як без дописів читачів не можуть знати їх думок".

Наша ґазета в Америці це одинока наша популярна й доступна широким масам школа, в якій ми можемо вчитися всього того, чого потрібно для нашого особистого життя та для життя цілої нації. Через ґазету ми орґанізуємося та вчимося, як боротися зі своїми ворогами. Тому кличу Українців, щоб вони дописували до „Свободи" про ріжні прояви українського життя в їх місцевостях, щоб подавали не лише про свої вдалости й радощі, але й писалиб і про невдачі та про горе, бо на реальних проявах життя вчимося, як треба жити, працювати й боротися.

Отсим ми пособимо самі собі тут, як ліпше влаштуватися та орґанізуватися, а разом з тим зможемо ліпше пособляти й Рідному Краєви в його тяжкій боротьбі з ворогами.

Громадянин.

Подружа розмова.

Чоловік: А`хай це, не знаю що! мені бракує грошей! Чи то наша дитина малаб бути злодійкою та заглядає вже до грошей?

— Ха, ха! — відповідає зі сміхом жінка. — Щож ти собі думаєш? Таксамо міг би ти й мене обвинувачувати.

— Тебе ні.

— Чому?

— Бо всі гроші не бракують лише частина.

—o—

Пані (приймає нову наймичку): А маєш добрі свідоцтва?

Наймичка: Так — маю сто сімдесять добрих свідоцтв.

—o—

Анатоль Курдидик.

КРИТИЧНИЙ РОЗГЛЯД ШКІЛЬНИХ ЧИТАНОК МАТВІЙЧУКА

(2)

Друга книжечка Миколи Матвійчука, що має повний заголовок „Друга Книжечка для другого року науки", призначена для тих школярів, що перейшли вже першу клясу, знають добре письмо і взагалі більш розвинені. Те все, про що говорилось у першій книжечці, про що, ми сказалиб, подавалося найпростіші та найосновніші відомости, обговорено у ній далеко обширніше; кожну царину знання поширено та зясовано так, щоб як найбільше користи було дитині від цього і щоб вона розвивалася духово буйно.

Що авторови ходило про спеціяльний добір матеріялу, це бачимо, коли поглянемо у зміст книжечки. В ньому знаходимо не тільки назвища наших найкращих діточих письменників, Я. Вільшенка і М. Підгірянки, але й твори таких мищих пер, як О. Олесь, А. Чайковський, Б. Грінченко, О. Бабій, І. Воробкевич, С. Черкасенко, В. Самійленко й Б. Лепкий, не згадуючи вже про кілька творів Шевченка, Франка, Куліша й Є. Гребінки. І ці назвища і факт, що книжечку ілюстрували два мистці кисти, О. Курилас й Олена Кульчицька (ця остання дала низку чудових стилевих рисунків), дають доказ, що „Друга книжечка" ніяк не може йти в порівнання з „другою книжечкою". з якої ми вчились, а яка м. і. не зацікавлювала нас ні з ілюстраційного, ні змістового боку.

Українська дитина, що бере цю книжечку в руки, доповнює свій національно - суспільний світогляд новими основними вістками. В першу чергу з уступу „Українська родина", з якого довідується про Шевченка і Франка, Хмельницького і Мазепу про те, що всі ми родина, що повинні любити рідну мову й Україну. Ніби дальшим розвоєм цих гадок з „Української родини" є уступ „Я Українець", віршик „Рідна мова", уступ „Мужицька і панська мова", віршик „Що я люблю", чудове оповідання про того хлопчика, що не хотів прийняти грошей від чужинців, що висміваали його нарід („Малий Українець") та бадьорий вірш „Гуртуймося". Крім того присвячено в книжечці окремий уступ Тарасови Шевченкови („Тарасове свято"), якого вартість може дитина пізнати з його віршів „Золоті слова", „Слава України", „Думи мої" і „Три шляхи". Це, такби мовити, громадсько - педаґоґічний бік книжечки і, як бачимо, зроблено в напрямі тієї педаґоґіки багато.

Але не треба думати, що у другій книжечці обтяжено дитину, яка тільки що рік тому покинула світ забав та буйної фантазії, цим важким педаґоґічно-національним матеріялом. Ні! З таким же зрозумінням, з яким розложено і подано дитині початки національного світогляду та „вірую", піддано у ній дитині низку цікавих оповідань, з яких найкращі „Перший раз у школі", Бабусин городчик, Дарунок Галюсі, Різдвяна казочка, Муран, піддано кілька діточих зовсім або й змодернізованих казок, як от „Червона шапочка", „Казка про дідову ріпку", „Про діда і бабу", „Про курочку та про золоте яєчко", „Рукавичка", „Казка про зиму", кілька прегарних уступів, що нетомлячою, цікавою мовою навчають любити природу та придивлятися до неї — і врешті є у цій книжечці і ціла низка погідних, а то й веселих віршів та вперше подибувані у шкільній читанці — жарти, очевидно в рамках дитячого розуміння, гумору і з його середовища — школярського життя.

Коли, проглянувши подрібно усі уступи книжечки, взяти під увагу її як цілість, то цей погляд випаде теж тільки на користь книжки. Вона гармонійно уложена і ніде не перевантажена ні змістово, ні ілюстраційно. Що сторінка, то перед дитиною нові скарби, що аж заохочують взятися за них, а тому й роля учителя побіч неї дуже влекшена.

Правда, що може брак цій книжечці уступу про козаків, може забагато є казок, замісць власне цікавого діточого оповідання про козацьку славу; може й незакінчена вона грімко, як повиннаб — гимном чи якоюсь патріотичною піснею — але треба зважити, що незвичайні часи видали її, а третє видання каже найкраще про її доцільність та якостеву доброту.

Третя Книжечка видана й уложена Миколою Матвійчуком (повний її заголовок: Микола Матвійчук — Третя Книжечка для третьої кляси) — це вже поважніша книжка. Уже на перший, побіжний погляд бачимо у ній перевагу поважного описового матеріялу над белетристикою та незвичайно добірну ілюстраційну шату (офіційно, в заголовку, написано, що книжку ілюстрували О. Курилас, О. Кульчицька та Е. Козак, але ми зістріли в ній ілюстрації ще й інших малярів, а крім цього більш як сотню фотографічних клішевих образків), а зі спису уступів довідуємося, що до зложення тієї книжечки змобілізовано найкращих із живих та давніших авторів і в черзі їх подибуємо такі імена, як Черкасенко, Дудко, Головацький, Грінченко, Вороний, Лотоцький, М. Левицький, О. Бабій, Глібів, Гр. Квітка, Купчинський, М. Підгірянка, Стефаник і Франко. З чужих авторів впадає кілька разів в око Андерзен, Грім та Толстой. Уже самі ці назвища, знаючи з попередніх книжечок солідність видавця Миколи Матвійчука у підбиранню матеріялу, дають запоруку непересічности тієї читанки зі змістового боку та кажуть, який мистецький буде цей зміст під оглядом форми.

І книжка такою й вийшла. Від першого, вступного вірша, до останньої сторінки прочитає її цікаво навіть той, хто вже давно не дитина, а, замкнувши окладинку, матиме цей читач дві думки: подив для того, хто збирав матеріял і склав її, та певність, що ця книжечка може стати у пригоді не тільки школяреви, але й тому, кому доля поскупила вищої освіти, тому, хто тільки перестав бути анальфабетом і вирвався на ясне сонце освіти та хоче її доповнити. Ще одно: просто годі собі уявити, як така книжка може не зацікавити школяря така книжка, про яку ми, старше покоління, могли тільки й мріяти.

Ціла книжка поділена на кільканацять розділів. Кожний з них має підзаголовок, як ось: Школа, Між рідними, Осінь, Місто, Праця, Зима, Сміховинки, Серед природи, Весна, По широкім світі, Україна, і Літо, а в кожному знаходиться два-три описові уступи, оповідання й вірші, що відносяться до поданого в заголовку відділі предмету. Отак перший розділ, що має заголовок: Школа, Наука, Знання, має в собі чудовий довгенький вірш „Бабуся і внучок" (три ілюстрації), оповідання Амічіса „Перший день у школі" (одна ілюстрація), школярську „співанку", уступ „Про науку", вірш Франка „Книги", вірш „Перший лист", казку п. з. „Розумна дівчина", та дві багато ілюстровані народні билиці: „Вовк, Коза й Капуста" і „Другого слухай, а свій розум май!" Менше більше в той спосіб сформовано і зложено всі відділи. Найважніший з них це „Україна", що має у собі вісім патріотичних віршів, пять описових уступів: (Україна, Українські села, Про міста на Україні, Дніпро, Річка Сейм), чудове патріотичне оповідання Б. Грінченка „Олеся" з великою на цілу сторінку ілюстрацією та крім цього 10 інших ілюстрацій, видів з України й Києва. Найориґінальніший відділ у книжці — це „Сміховинки", що двома віршами Руданського, двома гумористичними казками та кількома народніми анекдотами зриває з заскорузлою установою, мовби то школяреви не можна було посміятись у школі. До таких самих ориґінальних, а бодай небачених досі в українських читанках, треба зачислити й відділи „Серед природи", де описано легко низку звірят та цікавих пригод з ними, та „По широкім світі", в якому є такі уступи: Про студені краї, Про Ескімосів, як Ескімоси їздять, Білий медвідь, В горячих краях, Найбільші дерева, Пустиня Сагара, Малпи, Слон, Лев, Найбільші та найменші птахи, Крокодиль, Їдовиті вужі, Море, Кит, На дні моря — та ціла низка відповідних до цих уступів фотоґрафічних образків. Словом — так як відділ „Україна" є ґеоґрафією рідного краю, цей останній є маленькою енциклопедією про цілий світ.

При такому укладі читанки не може, само собою, бути мови про те, щоб вона не зацікавила хоч якого пустого хлопця, що є вже в зарані молодечих літ і широко відчиняє очі на далекі й цікаві явища світу. Але поки ще ученик 3-го року науки дістане в руки цю книжечку, добре булоб переглянути її батькам — раз тому, щоби переконатися, яка це, попри свою дешевість, скарбниця знання для їх дитини, друге — на те, щоби, бува, син чи донечка, вчитуючись у цю свою читанку, не поставили батька перед питання, на яке він не знайде відповіди і примушений буде засоромитися.

(Кінець буде).

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Збірка з весілля на поміч Лемківщині.

В суботу, 17. вересня ц. р. відбулась весільна забава в домі громадян Качуряків, які віддавали дочку Анну заміж за Вілляма Лусича. Молодих представив гостям гром. Василь Левчик, хрестний батько молодої, а гості, споживаючи смачні страви, завели ґутірку на тему дня. Молодіж, майже вся тут роджена, співала досить гармонійно українські пісні.

При кінці обіду забрав слово гром. Роман Слободян, пожелав молодятам усього добра на многі літа, подякував родичам за гарну гостину, а щоби ця примірна забава не пішла в забуття, просив о жертви на просвітні цілі Лемківщини. Збіркою занялися Р. Слободян і Михайло Сухорський. Збірка принесла $18.50, на яку зложилися слідуючі жертводавці: по $1: Віллям Лусич від себе і жінки Анни (молодята), Кость Качуряк, Роман Слободян, Анна Слободян. Ілько Олекса, Василь Левчик, Марія Левчик, Михайло Фецула (мол.), Іван Жарський. Михайло Ядловський (місцевий дяко-учитель), Михайло Процак, Іван Світич, Іван Френкевич, Микола Ядловський (з Ровей, Н. Дж.), Андрій Смит, Михайло Сухорський; по 50 ц.: Іван Кузьма, Василь Світич; по 25 ц.: Теодор Федич, Михайло Світич, панна Шубяк, Гриць Бабула, панна Бондра. Н. Н.

Гроші вислано на призначену ціль через Обєднання. Звичай збірок на рідний край поширюється чимраз краще на всіх наших забавах, не вважаючи на тяжкі часи і депресію. Замітним є факт, що наша молодіж, тут роджена, не тільки що гарно співає українські пісні, але й дає жертви на піддержку рідного краю своїх батьків.

Михайло Сухорський.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

REMARKS ON MR. BOYKO'S LETTER.

I read in the "Svoboda" an article written by Frank Boyko of Wilkes-Barre, Pa., which I thought was the most insulting letter ever written to a Ukrainian newspaper.

All that Mr. Boyko said was wrong. I for one would never agree with him.

Mr. Boyko said, that everything in the church must be in English if American born Ukrainians should go to church. Then how could wee bee called Ukrainians? In other churches, like Polish or Russian, do they have everything in American? Every person will say, no! I for one like America, but I think also about Ukraine.

He further goes on by saying that a certain priest calls Americans ignorant, and by the way he is defending the Americans, you would thing that he is an American. Does he defend Ukraine with the same fire? There are many such Ukrainians who say they would do everything for Ukraine, but when our backs are turned, they wouldn't even tell anyone that they are Ukrainians.

Mr. Boyko said that most Ukrainian priests do not know one word of English. He is wrong for every Ukrainian priest I know knows the English language.

American schools teach us many goods things, but so do also our Ukrainian's churches and schools. If it were not for them our young Ukrainian generation would had been lost. And our great Ukrainian organizations, such as the Ukrainian National Soyuz, which publishes Ukrainian daily "Svoboda," has been opening our poeple's eyes for a long time. Because of their work our young generation are awakening, working together, writing some interesting articles to the "Svoboda," and so on.

For one who was born and brought up in American schools, it is nothing to boast of knowing English. I would say something different:

Ану, хлопці й дівчата, як маєте нагоду, вчіться українського письма. Я маю 14 років, ходжу до гайскул, але тішуся, що знаю і по українськи.

Володимир Гвоздевич,

Ансонія, Конн.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І ЗОЛОТИЙ ЛЕВ.

(69)

„Нарешті я тебе маю!" — зі злобою прошепотів Каді. „Я довго ждав цього часу, Тарзане! Нарешті він прийшов. Богови сонця буде дуже приємно мати в жертву тебе. Я тебе принесу йому в жертву негайно. Він уже давно чекає обіцяної жертви!" Разом з цими словами він міцно стискав у своїх руках жертвенний ніж. Каді почував якусь особливу насолоду, що нарешті отсей непереможний Тарзан опинився під його ножем.

—о—

Тарзан чекав смерти, бо лише чудо могло його вратувати. Він упертим зором вдивлявся в глибину тунелю, що провадив до жертвенної кімнати. Здавалося йому, що сталося чудо. З глибини тунелю засвітили два зелені вогники, а потім зявилася голова льва. Це був Золотий Лев. Тарзан голосно скомандував: „Убий його, вбий його, Джадбая!" Великий жрець і не стямився, як лев опинився перед ним. Жертвенний ніж випав з рук Кадія.

Тяжко хруснула голова під міцними щелепами львиного рота. Все було скінчене вмить. Біля свого ножа впав трупом Каді, а струмки крови розлилися по підлозі довкола жертвенного стола. Годину пізніше люди й малпи Тарзана перемогли своїх противників. Ла на чолі своїх прихильників увійшла в жертвенний храм і поспішала до жертвенної кімнати. Тепер вона знову стала великою жрекинею й власницею Опару.

—о—

При вході до жертвенної кімнати Ла спинилася в страху. Вона побачила Тарзана на жертвеннику, а перед нив величезного льва з окрівавленою мордою. Кров розтікалася струмками довкола жертвенника. Не було сумніву, що Каді таки діпняв свого. Тарзана принесено в жертву богови сонця. „Тарзане! Тарзане!" — голосно заводила Ла. „Невжеж ти мертвий? Невжеж ти більше не заговориш і не поведеш нас знову вперед? О, Тарзане!"

—о—